سةري بطرن وبةري بطرن
لةحوكمةزاتييةكة زياترنيية!

محمـــد غفـــور

لەڕاپۆرتێکی ڕۆژی2-9-2005ی ڕۆژنامەی نیۆیۆرك تایمزدا هاتووە: "سەرکردەی پێشمەرگەکانی کورد دووبارە سەرکەوتنی تۆمارکرد، بەڵام ئەمجارە لەبەرەی شەڕدا نەبوو بەڵکو لەژوورەکانی نووسینەوەی دەستووربوو لەبەغدا، دوای سێ هەفتە گفتوگۆکردن لەبەغدا بارزانی سەرکردەی کورد بەشێوەیەکی بەرچاو گەلێك لەو داخوازیانەی جێگیرکرد کەگەلی کوردستان داوای دەکات. سەروەری ئەو هەرێمە چەسپا کەلەنیمچە دەوڵەتێکەوە نزیکە". ئەم ڕاپۆرتە زۆربەپوختی پلاتفۆرمی بزووتنەوەی کوردایەتی دەخاتەڕوو لەم مامەڵەیەی ئێستایاندا کەچۆن بەناوی دەستوور وعێراقی فیدراڵەوە، بەشێوەیەکی ئاشکرا هەم خواستی سەرتاسەری خەڵکی کوردستان بۆ سەربەخۆیی سەرکوتکردووە، وهەم دەرفەتی مێژوویی جیێبەجێبوونی ئەم خواستەیان هەڕاجکردووە بەدەستێکەڵکردن لەگەڵ ئیسلامی شیعەدا بۆبردنەپێشی نەخشەی داگیرکاری ئەمریکا، لەپێناوی برێك ئیمتیازاتی زیاتر بۆ خۆیان وحیزبەکانیان. بەتەنها سەرنجێك لەوڕستەیەی هێڵم بەژێرداهێناوە بەسە بۆئەوەی فیلمی کارنامەی بوودەڵەیی ناسیونالیزمی کورد بەدرێژایی مێژووی خۆی بێتەوەبەرچاو! "سەروەری ئەو هەرێمە چەسپا کەلەنیمچە دەوڵەتێکەوە نزیکە!!". بەڕاستی کامانەن ئەو دەسکەوت وسەرکەوتنانە!؟ کامەیە ئەو سەروەرییەی واچەسپاوە!؟ ئەمە کەپارتی ویەکێتی لەژێر ڕەحمەتی ئەمریکادا دوو ئەمارەتی گەندەڵی وڕاووڕووتی"سۆران وبابان"یان قووتکردۆتەوە وخەڵك تیایدا وەکو کۆیلە ورەعییەتیان لێهاتووە وخۆشیان لەعەرشی فیرعەونیدان!؟یاخود ئەمە کەبەپشتی هێزی پێشمەرگە وپۆلیس وئاسایشەکەیان، بەزۆری چەك وتۆقاندن، خەڵکی پەلکێشکەنە ژێر هەرسیاسەتێکی چەوتی خۆیانەوە، وچۆنیان پێخۆشبێت بەداروبەردیاندا بدەن!؟ نـــا،نەخێر ئەمانە هەرگیز ناتوانرێ وەکو خواست وهیواوئومێدی خەڵکی کوردستان بقەبڵێنرێن. ئەمە لووتکەی ئومێدی بزووتنەوەی کوردایەتییە کەلەپێناویدا لەبەردەمی کۆنەپەرستترین هێز ودەوڵەتدا چەماونەتەوەبۆی وخەڵك وچارەنووسی کوردستانیش بایی پووشێك نرخی نەبووە لایان. بەداخەوە خەڵکی کوردستان جارێکان تەحەمولی ئەم فیرعەونانەیان کردووە، وئەوانیش خۆیان لێکردوونەتە دەمڕاست. ئەو بارودۆخەی کەوایکردووە بەشێکی داگیرکاری ئەمریکایە بۆ عێراق وئەم جەهەننەمەیە کەخەلکیش وخۆشیان تیایدا چەقیون. بەهەڕرادە ئەم بارودۆخە بەباری کۆتاییهاتنیدا بچێتەبەرەوە، بەهەمان ڕادەش بزووتنەوەی کوردایەتی وئاسۆی وەهمی نەتەوەچێتی دووردەکەوێتەوە.

نیۆیۆرك تایمزیش زمانحاڵی پڕوپاگەندەی حەقیرانەی ڕۆژئاوایە وئەرکی پیاهەڵدانی پێسپێردراوە بەسەر پڕووپووچی دیموکراسی ڕۆژئاوایی ومافە مرۆڤەکەیاندا، وەك چۆن لەکاتی جەنگدا تەپڵی بۆ پەلاماری سەربازی ئەمریکا لێدەدا گوایا لەپێناوی ڕزگاری خەڵکی عێراق ولەناوبردنی تیرۆردایە، وپێشی دەبابەکانی

ئەمریکا وبەریتانیا کەوتبوو، وەهەمیشە لەبەرامبەر بەخەلکی عیراقدا وەستابوو، بۆ دەربازبوون لەولیتاوەش کەعێراقیان تێگلاندووە ولەڤێتنامێك بەولاوەترە ، ئاساییە سوێند بەرِیشی گلاوی ئەم نۆکەرانەی خۆیان بخۆن بەمەبەستی داپۆشینی ناکامییەکانیان. وەبۆ بەلاڕێدابردنی شەپۆلی نارەزایەتیی گشتی ناوخۆی ئەمریکا و وولاتانی تری ڕۆژئاواییش لەدژی داگیرکردنی عێراق کەلکی لێوەربگرن.

بەبڕوای من ئەم پێناسەکردنانە وئەم قەرزاربارکردنەی خەلکی کوردستان لەبەردەم کۆنەپەرستان وسەرۆك خێلی لەچەشنی بەرزانی وتالەبانیدا، گەورەترین سووکایەتیکردنە بەهەست وشعور وموقەدەسات وئایندەی خەلکی کوردستان. ئەو داخوازیانەی گوایا98٪ لەدەستووردا جێگیربووە هەرئەوەیە کەهەیە وئەیبینین ولەئاستی ڕەسمی ودانپیانراویشدا هەرچییەکی لێبکرێت لەحوکمی زاتییەکەی 970 بەولاوەتر نییە. ئەگەر ئەوسا هەرچۆنێك بێت دەولەتێك وبنەمایەکی یاسایی وچوارچێوەیەکی وولاتیی نێودەولتی هەبوو، خۆئێستا ئەوەش نابوودبووە وجەنگی ناوخۆ ڕۆژبەڕۆژ بەرەگ وڕیشەی ژیان وبنەماکانی کۆمەلگای مەدەنیدا ڕۆچووە وئیرادە وماف وشەخصیەتی ئینسانیی وهاوولاتیبوونی لەبەریەکهەلوەشاندووە. ئەم درۆ وپڕووپووچانە بۆچی بۆتە میحوەری تەبلیغاتی ڕاگەیاندنی ڕەسمی! تاکەی ئەم فریوکارییە بردەکات!؟ ئەوسا گەورەترین کیشە ومەسەلەی کۆمەلگای عێراق مەسەلەی کوردبوو کەفاشیزمی بەعسی بەهەموو شێوەیەك سەرکوتی دەکرد وخەلکی کوردستان بەرگریاندەکرد. بەلام ئێستا لەپال نەبوونی دەولەت ومەسەلەی داگیرکاریدا، چەندین کێشەی وەکو سیناریۆی ڕەش وجەنگی ناوخۆ وململانێی تائیفی وقەومی وعەشیرەیی بۆزیادبووە. خەلکی کوردستان دەیان سال بەرلەئێستا بڕوایان وابوو کەتەنها ڕێگاچارەی کێشەکەیان جیابوونەوە وپێکهێنانی دەولەتی سەربەخۆیە وقوربانییەکی زۆریان بۆی داوە. بەدوای ڕووخانی ڕژێمی صدامدا دەرفەتێکی تەواو لەبار هاتەئاراوە بۆ عەمەلیکردنەوەی ئەم خواستە جەماوەری وسەرتاسەرییە، کەچی دەبینین بزووتنەوەی کوردایەتی کردیانە قوربانی سازدانەوەی عێراقێکی عەروبی-ئیسلامی. بۆچی؟ چونکە مانەوەی کێشەی کورد بەهەلواسراوی، وەرەقەی قومارێکە کەسەرانی ناسیونالیزمی کورد هەمیشە تیایدا براوە دەبن وخەلکیش دۆڕاو.

بەلام درەنگ یازوو کێشەی کورد دەبێ لەڕیفراندۆمێکی ئازادانەدا بڕیاری لەسەربدرێ ویەکلایی بکرێتەوە. ئەم خواستە وئەم مافە لەڕووی سیاسی ومێژوویی وکۆمەلایەتی وتەنانەت ئەخلاقیشەوە بەڕادەیەك هەمەگیر وسەرتاسەری بۆتەوە، کەسەرانی ناسیونالیزمی کوردیش دەستیانداوەتە ئیحتیواکردنی. بزووتنەوەی ڕیفراندۆم هەولێکی نەزۆکە لەم ڕاستایەدا. نوسخە ومۆدێلی سیاسی ناسیونالیزمی کورد بۆ هەلپەساردنی مەسەلەی کورد هەرچییەك بێت، خەلکی کوردستان کیشە ومەسەلەیان جیابوونەوە وسەربەخۆییە، ودەشزانن تەنها لەڕیفراندۆمێکدا ئەم کارە مومکنە. هەروەها لەکاتێکدا کەبەزەبری چەکڕاکێشانی دوو حیزبی قەومی-عەشیرەیی خەریکە کوردستان ئیلحاق دەکرێتەوە بەعێراقەوە، وچارەنووسی ئەم خەلکە ستەمدیدەیە

سەرلەنوێ ئەبەسرێتەوە بەبارودۆخی ناهەمواری سیناریۆی ڕەشەوە، بەڵام هەنگاونان بەرەو جێبەجێکردنی ڕیفراندۆم سەرەتای هاتنەدی ئاواتەکانی ئەم خەلکە، وکردنەوەی دەرگایەکی ئومێدە لەبەردەم خەلکی عیراقدا بۆ دەربازبوون لەم لیتاوە. سەد هێندەی تر لاپەڕەی ڕۆژنامە ڕووڕەشەکانتان سپیتربکەنەوە وبیڕێسن، ئەوەی لەساتوسەوداتان لەگەڵ ئیسلامی سیاسیدا پێیگەیشتوون، ئەگەر لەحوکمی زاتییەکەی ڕژێمی صدام ناچیزترنەبێت زیاتر نییە، وخەلکی کوردستان وئایندەکەشیتان هاویشتۆتە ناو گیژاوێکی واوە کەچەندهێندەی سەردەمی دەسەلاتی ڕژیمی بەعس ترسناکترە بۆیان. خەڵکی کوردستان ئەمە دەزانن ولەدەرفەتێك دەگەڕێن یەخەیان لەدەستان بکەنەوە.

بەمپێیە سەرەڕای هەر فڕوفیشاڵێکی ناسیونالیزمی کورد ودەزگاکانی درۆچنینی رۆژئاوایی، بۆ پاڵپێوەنانی خەڵکی کوردستان بۆ پشتی گاڵتەجاڕی دەستوور وفیدراڵیزم، مەیل وخواستی جیابوونەوەی کوردستان وپێکهێنانی دەوڵەتی سەربەخۆ، بەپانتایی کوردستان شەپۆلدەدات ولەگەڵ هاتنەمەیدانی ئیرادەی ئازادانە وڕاستەوخۆی خەڵکی کوردستاندا، سەرچاوەی حەیاتی بزووتنەوەی کوردایەتی ووشکدەکات، ودەورودوکانی دەستوور ومەستووریش ئەپێچرێتەوە. کەمپینی ڕیفراندۆم بۆسەربەخۆیی کوردستان سەرمەشقی ئەم خەباتەیە وهەرئێستا بەهەموو توانایەوە بۆ یەکخستنی ئەم خواست ومەیلە تێدەکۆشێت. وەرن بەڕێکخراوبونتان لەدەوری ئەم ڕێکخراوە نـایەکی بەهێز بڵێین بەسیناریۆی دەستوور.

2005–9–54